

konterlaten te schrijven, om u luiden te bidden, te requireren en in den naem van zijne Coninklijke Maj. wel expresselijken te ordonneren en te bevelen; u luiden hier na en in te reguleren en te voegen, volgende de ordonnantie van zijne Majest. sonder eenig punct of artikel te contravenieren. Ook dat gy luiden sulx te kennen geeft den Officieren en den genen van der Wet van de principaelste steden van den lande en Hertogdom van Braband, &c. ten einde hier na haer te reguleren sonder dissimulatie of conniventie, op de poenen in de voorseide placcaten begrepen en gemenioneert, en om sulx te beter te doen, sult gy committeren en deputeren eenen Raets-heer uit uwen Collegie die men nochtans van ses maenden tot ses maenden sal mogen veranderen (op dat een alleen niet al door daer mede bewaert en zy) welke anders niet en doe, dan gade slaen in 't voorseide land van Braband, dat de decreten van 't heilige Concilium van Trenten onderhouder worden, en u luiden altyds veradverte van 't gene datter gaens is, om daer in te versien, na de intentie van zijne Majesteit, en op dat wy altyds mogen weten hoe 't metter voorseide Religie staet, aengaende als boven, als dat gy lieden ons van drie maenden te drie maenden alle dink hoe 't vergaen zy, van stuk tot stuk schrijven sult, nemende ingevalle van eenige swarigheid, u lieden recours en toevlucht aen ons, of aen de gene van den secreten Rade van zijne Majesteit, op dat ons mach gedaen worden het rapport en de wete der saken, aldaer wy insgelijx eenen Raeds-heer nemen en committeren sullen, die sulks insonderlinge besorgen sal, en met u luiden en den genen die gy luiden daer toe deputeren sult zijn kentichap en correspondentie hebben, en op dat gy luiden in alle het gene boven geroert word, te beter verstaen mocht was zijne Majesteit ernstelijc wil, so hebben wy u lieden neffens desen laten daer by setten de puncten der selver Majesteits brieven, en ander schriften, so veel dese materie concerneert om na het luiden en inhouden der selver u luider te voegen en te reguleren sonder faute. Daer mede lieve en wel beminde, bewaert u luiden God de Heere in zijn Godlijke gratie. Geschreven tot Brussel op ten 18 dag van December 1565. H. V. Onderfont
MARGARITA: Leger stond gerekent

D. OVERLOPE.

DE Prince van Oranien mede gelijke brieven ontfangen hebbende om hem daer na te reguleren in plaetse zijns gubernements / liet sich beduncken dat dese resolutie van zijne Majesteit weder eenige groete berouerte soude mochten maken te meer om de berouerte hope / die vele hadden genomen door het wederkeren en verklaren des Gaven van Egmonts, van welken zijn geboelen by de Gubernante by de nabolgende mistve heeft verabbertert.

MEVROUWE, ik hebbe ontsaen de brieven die uwer Hoogheit belieft heeft te schrijven aen my, eenfaemlijk aen die van den Rade van mijnen Gouvernemente, en verstaen de mening van zijner Majesteit op drie puncten, my ook bevelende, wel expresselijc, te doen elk van dien executeren in allen den plaetsen van mijnen voorz Gouvernemente, en hoe wel me VROUWE, men my geen advijs en heeft gevraegt in een sake van so groten gewicht en consequentie, nochtans ik, als een getrou Dienaer en Vassael van zijner Majesteit geport door eenen goeden yver begerende te voldoen der verbintenisse die ik schuldig ben tot mijnen state en eede, en hebbe niet kunnen gelaten van mijn goetduncken en opinie daer op vry uit te seggen, liever verwachtende d'avontuere van als nu ondank te behalen van mijne waerschouwinge en vertoninge, dan door mijn stille swijgen en oogluykinge namaels als dat land daer door soude bedorven en in onrust gestelt wesen, gelaftert en geblaemt te worden, voor een ongetron, onachtsaem en forgeloos Gouverneur.

Eerst aengaende het volvoeren van 't Concilie, hoe wel in den beginsel men daer op gemorret en qualijk te

vrede geweest is, nochtans gernerct men naderhand daer by gevoegt heeft sommige exceptien en reservatien, soude ik hopen dat desen aengaende luttel swarigheden sal vallen, en aengaende het reformeren van de Priesters en andere Geestelijke ordonnantien, so het niet en zijn saken van mijnder vocatien, gedragemy des totten genen die den last hebben, en alst van node sal wesen, sal ik den bevele van zijne Majesteit genoeg doen.

Roerende het tweede punct, inhoudende dat de Gouverneurs, Raden en andere Officieren souden mer alle hare macht by staen den Inquisiteur, en hen hand houden in de auctoriteit, die hen na de goddelijke en wereltlijke rechten toebehoort en welke sy tot hier toe gepleegt souden hebben; uwe Hoogheit mach indachtig wesen, dat de klagten, oppositien en swarigheden, al om in de landen van herwaerts-over, gemaakt opte instelling van de Bisschoppen, alleenlijk uit die oorsaken zijn toegekomen, dat men vreesde dat onder sulken dexsel, men socht in te brengen eenige maniere van Inquisitie: so groten haet, afkeer en walginge isser niet alleen van der werkinge en executie, maer ook van den naem alleen der selver.

Boven dien so mach uwe Hoogheit wesen, en is kond en kennelijk der meester menigte der onderfaten en goeder ingeseten van herwaerts-over, dat de Keiserlijke Majest, en insgelijks de Maj. van de Coninginne Maria, den inwoonderen te meer stonden hebben versekert so mondelinge als by geschrifte, dat de selve Inquisitie in dese Nederlanden niet en soude gebrocht worden, maer dat de selve landen souden gehouden en geregeert worden, gelijk sy van oude tijden te voren gedaen waren geweest: ja zijn Coninklijke Majest. selve heeft gelijke versekeringe te meer reisen den onderfaten gedaen, om hen sulken achterdenken te benemen.

Voorwaer Mevrouw, dese voorseide versekeringe en beloften hebben ongetwijfelt de onderfaten en andere ingeseten verhoet en verhouden van te vallen in eenige veranderinge, en dat vele luiden van eeren en van macht haer goeden hebben verteert, en noch gesocht andere plaetsen, daer sy mochten vry leven, sonder vrese van eenige Inquisitie, waer door ook by consequentie by een gehouden, en bewaert is, de ruste, eendrachtigheit, handel van koopmanschap, en het opbrengen van de penningen behoeft hebbende tot onderhoud van der oorlogen, daer andersins het land zoudt wese van inwoonderen, vassalen en geld, soude geworden zijn tot eenen roof, den genen, die iaer de hand hadden willen aenslaen.

Aengaende den derden punct, by welke zijne Majesteit wil, en uitterlijk ordonneert, dat de Placcaten gemaakt so wel by den Keiser als zijne Majesteit in alle hare puncten en articulen worden onderhouden, achtervolgt, en geexecuteert in aller strafheit, en sonder eenige moderatie of oogluykinge.

Mevrouwe, dit punct dunkt my ook seer hard te wesen, uit dien, dat der Placcaten vele en verscheiden, zijn, en ook eertijden somwijlen verfoet, en niet altijd gevolgt het uitterste rigeur, ja ook ten tijde als de generale miserie niet so scherp en was, als die nu wel is, noch ook ons volk door verwekkinge en practijken van onsen gebueren, niet so genegen tot nieuwigheden, en van als nu te willen meerder straffigheit te werke stellen aen met meerder vehementie al 't seffens te willen hernemen de voorseide Inquisitie en voortvaren in alder herdigheit metten executien. Ik en kan, Mevrouw, niet begrijpen dat zijne Maj. daer by niet anders en sal kunnen gevorderen, noch gewinnen, dan haer selven te stellen in pijn, en zijn land in onruste, en te verliefen de herten van zijne goede onderfaten, makende elk een, een achterdenken, dat zijne Maj. soude willen komen en handelen op eenen anderen voet, dan hy altijd beloofte en beroont heeft gehad, en stellende de landen in hafaert van te vallen in handen van onsen gebueren, so wel door het groot volk datter vertrecken sal uit den lande, als door het klein betrouwen dat men sal hebben van den genen dier sullen blijven, en dat al sonder eenige vorderinge ofte beternisse van der Religie.

Oranien geboelen nopens 't Concilie van Trenten.

(Fol. 24.)
Open de 't kop sarn van de Inquisitoren.

Open de 't executeren van de Placcaten.

Dit is van den Prince van Oranien van de Berouerte nopens 't Concilie van Trenten.

Dit is van den Prince van

Ik wil hier achterlaten van vele andere inconuenienten om der korthed wille, wel wetende dat sijne Majesteit en uwe Hoogheit daer at eertijden te meer stonden in 't lange gewaerfchout zijn, boven dien so dunkt my ook (sprekende onder correctie) den tijd als nu seer onbequaem, om te roeten de sinnen en herfenen des volks, dat alrede niet dan te vele ontstelt en verbitert is, door de tegenwoordige dierte en gebrek van coren, en na mijn dunken waert beter dat de saken werden verhouden, en uitgesteld totter komste toe van sijnder Majesteit, die men seit dat gereetschap maekt om herwaerts-over te komen, en wilde wel dat sijnder Majesteit beliefd hem daer toe te haesten, op dat in sijn presentie, sulken orden daer in gestelt werde, als hy soude oorbaerlijk vinden voor den dienst van God en sijne Majesteit, mitfgaders tot ruste en voorspoet van sijne landen en onderfaten van herwaerts-over, want soude de onruste vallen, de remedie soude eerder wesen in sijner Majesteits tegenwoordigheid dan andersints.

Niettemin so verre sijne Majesteit en uwe Hoogheit daer blijven, en van nu af willen datmen so doen en de voorz puncten allegader te achtervolgen, mitsdien ik klaerlijk en voor de hand merke, dat die alsnu, niet en konnen te werke gestelt worden sonder het land te stellen in grooter vrese van gantschelijk bedorven te worden, waer op mogelijk sijne Majesteit acht soude slaen, waer die hier, so soude ik liever hebben, so verre men de sake tot dier tijd niet en wil uitstellen, maer van nu af metter voorseide Inquisition en exocutien voort varen, dat sijne Majesteit in mijn plaetse yemanden anders stelle, die de genegentheden des Volx beter konde begrijpen, en bequaemer ware dan ik, om het selve in rust en stilligheid te houden, dan van te vallen in eenige opsprake, daer mede ik en de mijnen namaels mochten geblaemt worden, so verre in de landen, staende onder mijn Gouvernement, gedurende mijnen last, eenige onrusten of inconuenienten toequamen.

En mogen hen, so wel sijne Majesteit als uwe Hoogheit wel verzekert houden, dat ik het gene des voorz is, niet en segge, om niet te willen navolgen zijn bevelen, of te leven anders dan een goed Christen gelijk mijn voorgaende werken des goede getuigenisse konnen geuen, so ik ook hope dat sijn Majesteit by experientie sal hebben bevonden, dat ik om sijns Majesteits dienst noit lijf noch goed gespaert en hebbe, daer in ik ook begere volstandig te blijven, so lange ik leve; boven dien so verre de sake van den lande niet wel effen gingen ik soude geraken te moeten by stellen, boven de verbintenisse die ik schuldig ben sijne Majesteit en den lande, niet alleen alle het gene dat ik in de werelt hebbe, maer ook mijn persoon, met wijf en kinderen, die ook de natute sels ons gebied gade te slaen en te bewaren.

Uwer Hoogheit sal believen op het gene des verhaelt is acht te nemen na haer voorfichtige en gewoonlyke wijsheit, en dese mijne vertoninge in 't goede te nemen, als komende van eenen die daer spreekt uit eenen yverigen trek en affectie, die hy heeft ten dienste van sijne Majesteit, en om te verhoeden alle inconuenienten des ik God tot getuige neme, den welken ik bidde, (eerst mijne ootmoedige gebiedenisse in der goeder gratien van uwer Hoogheit gedaen hebbende,) der selver te willen gunnen in gefondheit een goed salig leven. Uit Breda den vierentwigtsten dag van Januari 1565. stijl van Brabant.

O dit boozschrijven en andere brieven daer na aen hare Hoogheit geschreven / heeft de Regente sijn Excellentie aldus geantwoort:

Ant-
woort
van de
Regente
aen den
Prince
van
Oran-
glen.

MYn lieve Neve, ik hebbe ontfaen twe uwe brieven van den seftienden deser maend, by de een van de welke gy excuseert u komste herwaerts, so ik u gebeden hadde, en by de andere my vermaent de vertoninge die gy my t'anderen tijden hebt gedaen, van inconuenienten dier te bevresen waren aengaende die

drie poincten, die de Conink sijn Hoere hadde bevolen, die ik seer wel gedachtig ben, en is sedert dien tijd (na dat ik geïnformeert ben) de verbiteringe en morninge des volks in 't generel so groetlijk gewassen, dat door verscheiden waerfchouwingen may komende van dage te dage van goeden plaetsen, men my te kennen geeft dat de selve inconuenienten zijn seer apparent en voor de deure, om hen seer haest te tonen en laten sien, het welk my heeft geraden en nodelijk doen vinden, te roepen alhier de Gouverneurs so ik gedaen hebbe tegen een maendag of dingdag naechkomende ten langsten, om met hulpe van hen te raedslagen op het gene dat soude mogen dienen, om de selve inconuenienten te verhoeden, tot vorderinge van den dienst van sijne Majesteits ruste, en stilligheid des lands, en verskeringe der Vassalen, Onderfaten en inwoonderen desselvs, en na dat ik kenne uwe goedhertigheid en yver, ter saken dienende ten dienste van sijne Majesteit, en van desen lande, so houde ik my verzekert dat gy in gene gebreke en salt wesen (alle andere saken ter sijden en uitstellende) van u hier te vinden ten selven tijde, het welke ik u, mijn goede Neve, seer hertelijk by desen brieve (dien ik daerom alleen by eenen expresse aen u sende) ben biddende, en God almachtig, dat hy u geve het gene gy meest begeert. Uyt Brussel, den 19 dag van Maert 1565. Ondertkent MARGARETA, en noch BERTL. Het opschrift was: Aen mijn goede Neve den Prince van Oranjen, Grave van Nassau, Ridder van der Orde, Gouverneur des Graefschaps van Bourgongien, en van den landen van Holland, Zeland en Utrecht.

Door het afschrijven van dese boozschrijven van de Regente metts resolutie des Conink aen de Staten en van de Staten boort / is de sijnre verstant over al gelopen / dat de Conink niet met haeste belast / de plaecaten in hem scrifft / t'anderhanden: insgelijck de Inquisition en 't Concilie alom gepubliceert en te haeste gelapt te worden: daer door verstant in alle de landen seer grote turbulencie en macmoratie gebolgt is / en de coopman des seer benent en verslagen gewoont: besunder ook de beoerde coopman bouwen Antwerpen / hier vele / ook de boogeren / aen de Werthouderen quamen bernenen matter af was. En want de Werthouderen verklaerden niet daer af ontfangen te hebben / gelijk waer was (want sy luden de selve brieven tot Antwerpen eerst een wijle daer na ontfangen) nochtans so lieten hen vele durken dat men 't selve wilde herbergen: want sy wisten dat die brieven sulr bernenende / elders in vele steden gesonden waren / eenige lieten hen durken dat men die coopstad van Antwerpen des ongenoeit / en by laten soude / so de Coninklijke Majesteit haer dikwils belooft hadde.

Woozwaer uit dese resolutie des Conink is nader verhand alom seer grote beoerde en onruste ontstaan en gebolgt / en heeft de Conink daer in quaden raed getuypt en gebolgt; daerom Jamblichus wyl te recht seyt /

Dat door straf gebod en quaden raed
Seer veel oevens geschiet ende quade.

Als nu dese beoerde dagelijc was meerderende / so is 't Antwerpen des nachts tusschen den 22 en 23 Decembrijs op drie of vier plaetsen een geschijft geplact getweest / inhoudende in substantie een klachte opten naem van de boogeren aen de Werthouder d'Inquisition / die men daer hoort wilde publiceren daer hen bederssenisse waer ingeleghen / en daer in men hen geboeld dede / en tegen de privilegien / insgelijc tegen des Conink belosten / so daer als in Spangien verstaen soude / en volgens des lands privilegien den Conink dien aengaende in 't Camer gericht des Roomschen Rijc op roepen / en tot cassatie / contenderen: allegerende dat Antwerpen Brabant zijnde / was begrepen onder den vijftien Creutz des Rijc en mede in de lasten van dien contribuerende / en daerom de liber-

Wat uit
dese re-
solutie
des Con-
ink is
gebolgt

Wat
gulle
by forme
van ra-
queste
rat Ant-
werpen
aen 't
Brab-
buis ge-
plact.

(Fol. 25.)